

- «вічні студенти»: розуміють студентів, бачать у них особистість, охоче дискутують на різні теми, мають високий інтелект та професіоналізм;
- «колишні моряки»: намагаються встановити військову дисципліну у ВНЗ; під словом «дисципліна» ці люди розуміють тотальне беззастережне прийняття їх точки зору, цінують «рабство», а не інтелект і вміння логічно мислити, намагаються задавити особистість, «Я» студента шляхом адміністративних заходів;
- «формалісти»: на роботі «відбувають» свої години, байдужі до студентів (робіть, що хочете, аби мені не заважали);
- «байдужі», «заздрісні», «обмежені», «пани», «роботи»: викладачі, які за людськими та професійними якостями не відповідають ідеалу, прийнятному для студента;
- «трудолюбці», «гурмани», «друзі»: користуються авторитетом у студентів за окремі привабливі особистісні риси;
- «викладач-стандарт»: знає свій предмет, живе своєю роботою, важкий у спілкуванні, амбітний, упертий, не цікавий ні собі, ні студентам [8, с. 134].

Отже, сучасні реалії ставлять перед педагогом ВНЗ ряд викликів, зокрема ефективне конструювання особистого та професійного іміджів, оскільки вони нерозривно пов'язані між собою. На нашу думку, головними компонентами позитивного іміджу виступають: педагогічні здібності та ерудиція, морально-духовні цінності викладача, готовність до придушення у собі рис педагогічного авторитаризму та рівноправне спілкування зі студентами, володіння педагогічним тактом, вміння себе правильно подати та йти в ногу з часом, а також постійне прагнення до самовдосконалення та саморозвитку. Саме завдяки цим якостям та вмінням викладач завойовує свій авторитет, адже «Авторитет педагога стає могутньою силою виховання лише тоді, коли він твориться гармонійною єдністю, єдністю вчинків, поведінки й слова» [9, с. 593].

ЛІТЕРАТУРА

1. Горovenko O. A. Науково-методичне забезпечення процесу формування особистісно-професійного іміджу вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/23/36.pdf>.
2. Донская Л. Ю. Психологические условия формирования имиджа преподавателя вуза. Дисс. канд. псих. наук. – Ставрополь, 2004. – 212 с.
3. Калюжный А. А. Психология формирования имиджу учителя / А. А. Калюжный. – М.: Владос, 2004. – 222 с.
4. Калюжный А. А. Социально-психологические основы имиджа учителя : дис. д-ра психол. наук: 19.00.05 / А. А. Калюжный. – Ярославль, 2006. – 51 с.
5. Палеха Ю. І. Іміджологія: навч. посібник / за заг. ред. З. І. Тимошенко. – К.: Вид-во ун-ту Європ., 2005. – 324 с.
6. Панасюк А. Ю. Вам нужен имиджмейкер? Или о том, как создавать свой имидж / А. Ю. Панасюк. – М.: Дело, 2001. – 240 с.
7. Панасюк А. Ю. Формирование имиджа: стратегия, психотехнологии, психотехники / А. Ю. Панасюк. – М.: Омега-Л, 2008. – 266 с.
8. Практическая психология для преподавателей / под ред. М. К. Тутушкиной. – М., 1997. – 321 с.
9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1976–1977. – Т. 4.
10. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / упоряд. Н. П. Калениченко, В. Ю. Ніколаєнко та ін. – К.: Рад. шк., 1961. – 683 с.

Шуптарська Зоряна

Науковий керівник – доц. Морська Н. А.

В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПИНСЬКИЙ ЯК ФІЛОСОФ ІСТОРІЇ

В'ячеслав Липинський – багатогранна особистість, відомий широкому загалу як історик, соціолог, політик, публіцист, однак, на велику увагу заслуговують його напрацювання у галузі філософії історії.

Дослідженням спадщини В. Липинського займалися здебільшого історики в еміграції, серед яких: Л.Білас, В.Босий, В.Ісаїв, П.Коваль, І.Лисяк-Рудницький, Я.Пеленський, І.Чижевський. Зі здобуттям Україною незалежності ця тема з'явилася у публікаціях В.Рички, В.Смоля, В.Шевчука, проте, тема цікава й малодосліджена і потребує подальшого розгляду.

Мета статті полягає у розкритті особливостей філософського осмислення історії В.Липинським та аналізі найактуальніших рефлексій його історіософії.

Міркування Липинського стосовно ключових понять філософії історії в багатьох місцях оригінальні і своєрідні, які часто не помічають через відсутність спеціальногалузевої лексики і термінології. Однак, осмислення змісту праць розкриває перед дослідниками всю глибину його історіософських пошуків [1]. Основні філософські погляди вченого на історію відображені у «Листах до Братів-Хліборобів», які, на його думку, будуть актуальними для розв'язання політичних проблем теперішнього і минулого всіх народів [1, 4].

Історіософія Липинського наділена важливим прагматичним прагненням автора: своїми працями сприяти вирішенню суспільних проблем [5]. У передмові до книги «Листи до Братів-Хліборобів» він писав, що завданням його дослідження історії України «... було вплинути на зміну способу думання, світогляду української провідної верстви... Я хотів дати спосіб думання активний, динамічний: що і як ми, українці, повинні робити, щоб була, щоб здійснилась Україна». Вчений був переконаний, що його історіософія має ґрунтуватися на величезній любові до України та власних «станових» симпатіях і зв'язках [4, 5].

Як і інші філософи історії, Липинський застосовує для характеристики основ життя такі поняття, як «традиція», «аристократія», «нація». Вчений визначає традицію як підвалину буття кожного історичного прояву. У його розумінні це поняття не тотожне трактуванню традиціоналізму як життя в межах сталих, статичних форм і як ворожому, навіть, найменшим змінам стану. Навпаки, для Липинського традиція – рух і творчість, вона не дає щастя і спокою для тих, хто прагне статичності і пасивності, а є долею, що зобов'язує людину боротись і продукувати нове, базуючись на традиції [1, 4].

Провідною верствою суспільства у кожному історичному періоді вчений вважав аристократію (еліту). Це поняття також наділене динамічністю [1, 2], оскільки, визначається як «група найкращих в даний історичний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони в даний момент являються її організаторами, правителями і керманічами нації». З цієї позиції аристократія розглядається не як щось наперед дане, а як завдання, яке стоїть перед кожною нацією. Аристократія повинна сама себе створити, сконструювати та виправдати своє право на існування [1, 4]. Саме вона визначає долю нації, основою якої є народ, якому, однак, не властиве самоуправління [4, 6]. Національна аристократія покликана консолідувати суспільство, сприяти національному самоутвердженню і самоусвідомленню української спільноти, показати приклад своєї внутрішньої політичної єдності [3].

Особливою своєрідністю визначається поняття нації у Липинського. Він підкреслює ідею органічності нації, на якій будує свою теорію класократії. Критика варязької теорії обґрунтовується ідеєю автаркії національного життя, яке, на думку вченого, є в собі замкнене, не залежить і не повинно залежати від зовнішніх сил [1, 4].

Зарахування до прикмет нації територію не є оригінальною ідеєю, але саме Липинський вважає територію основним і конструктивним елементом буття нації. Він вживає частіше слово «земля», що характеризує територію не лише в просторовому обсязі, але й всі її геологічні, топографічні, господарські, естетичні властивості. Прив'язаність до рідної землі підтримує і зміцнює національну свідомість, тому Липинський говорить про «територіальну націю», в основі якої лежить «почуття територіального патріотизму». З цього випливає досить незвичайне означення українця, як людини, що органічно місцем проживання і праці пов'язана з Україною, а не українця – мешканця іншої землі [1, 4]. Згодом такі погляди були визнані як необхідність формування української політичної нації [6]. Зв'язок людини з землею утворює нову специфічну психологію, якою живе душа творчої аристократії. У Липинського бачимо яскраве протиставлення «закону землі» і «закону капіталу», які постають як два ворожі світогляди [1, 4].

Важливою рисою філософії історії Липинського є визнання ним конкретного характеру всякого історичного об'єкту та діяння [1]. Тому, на його думку, не існує нації, традиції,

аристократії як таких взагалі, а є конкретні індивідуальні нації, традиції, аристократії, що в кожен момент часу модифікуються змінюються, створюються, відновлюються [1, 4].

Ще більший динамізм філософії історії Липинського простежується в іншій групі понять таких, як: ідея, слово, мораль, доля [1].

Ідеї постійно виникають в історичному процесі, щоб знову поступитися іншим, творяться людьми для людей, виростають зі стихійного матеріального життя, зміни в якому призводять до необхідності змін в ідеології [1, 4]. На перший погляд, такі міркування видаються релятивізмом [1], однак, вчений зазначає, що «правда громадянського життя, як і всяка правда, є одна. Але пізнати її можна з різних боків і в різних її проявах, в залежності від того, з якого становища на неї дивитись і який, відповідно до цього становища – реальний ужиток з пізнаної правди робити» [1, 4].

Ідеї діють на людей через посередництво слова, велику пошану і культ до якого зустрічаємо у Липинського. Для вченого немає ненависнішого, ніж люди, які зловживають словом, роблять з нього засіб служіння своїм дрібним та егоїстичним інтересам. Як і більшості основних понять, цьому також притаманна динамічність, адже воно повинне постійно витворюватись знову і знову, пристосовуючись до соціальних, політичних змін або, загалом кажучи, до історичних процесів [1, 4].

Надзвичайно високо у філософії історії Липинського піднесено мораль, яку він вважає передумовою «сили і авторитету, здоров'я і сили» в політичному будівництві. Згідно його міркувань, не ті політичні сили, організації, групи мають більше значення, більші впливи, перед якими стоять морально легші, простіші завдання, а якраз навпаки – важкість завдань, високі моральні вимоги, є радше симптомом вищого признання цього політичного угруповання або течії. Не дивно, що значення історичних сил Липинський оцінює жертовністю, здатністю до жертви та, навіть, самопожертви, а в кожному разі – до самообмеження, адже на цих якостях базується авторитет і сила [1, 4].

Липинський вважає, що найбільше напруження сил, енергії, волі є основним принципом історичного процесу та історичної творчості і називає це волюнтаризмом, який протиставляє фаталізму. Він визнає активну, творчу роль людського індивідуума в історичному процесі і зазначає, що не сліпі сили і фактори будують історію. Однак, на відміну від фашизму, комунізму, Липинський знає межі людської волі: вони полягають у Божій волі [1, 4, 6]. Саме так яскраво проявляється релігійність вченого, який вважає, що бажання, прагнення є неможливими без віри в те, що ціль бажання в певному сенсі входить в Божественний план історичного процесу [1, 4].

Можна говорити про певний трагізм філософії історії Липинського, який пояснюється релігійним характером його світогляду [1]. Він полягає в обумовленості можливості історичних катастроф або трагедій тим, що людські бажання, стремління, воля аж ніяк не є вирішальними факторами історичного процесу. Для Липинського історія є безумовно «судом Божим». Але його філософія історії щодо історичного процесу в цілому є максимально оптимістичною, як і всяка справді релігійна філософія історії, що проявляється в розумінні негативних, деструктивних сил історичного процесу. Ці сили не мають самостійності, не є активними чинниками історичного руху, але набувають відмінної від позитивних характеристик буття форми і змісту. Негативні сили можуть існувати лише на ґрунті позитивних як пародії, карикатури творчих сил історії, а тому є принципово неможливою перемога деструктивних сил над конструктивними [1, 4].

Для Липинського характерний певний онтологізм, адже він не обмежується вказівкою на сили, що мають духовний, ідеальний характер, є чинниками в історичному процесі, а хоче завжди вказати і ту матерію, в якій ці сили реалізуються. Тому поруч з моральними силами для нього стоять матеріальні відносини, які є взаємозалежними [1].

Почуття вічних цінностей надає змісту історії, за Липинським, особливий характер. Вчений вважає, що поступ історії, яка дозволяє людині покладатися лише на власні сили – це небезпечний оптимізм, який вироджується у свою протилежність – в безнадійний песимізм. Саме релігійна віра рятує людину від цих двох крайностей: поверховий оптимізм є неможливим для того, хто знає, що всі зусилля і добрі наміри людини реалізуються у випадку їхньої відповідності Божественному плану історичного процесу, а безнадійний

песимізм не опанує того, хто вірить, що історія не є безглуздим перебігом беззмістовних подій, невпинний рух історії здійснює вищу правду, людство має на землі вищу мету [1, 4].

Історіософії Липинського притаманне почуття поваги до цінностей, що реалізуються в історичному процесі, до їхніх носіїв, до Вищої Сили, яка керує цим процесом. Сам історичний процес збудований ієрархічно; в ньому лише із найвищого можна зрозуміти найнижче [1].

Отже, філософія історії В'ячеслава Липинського багатогранна і становить широке поле для глибоких наукових досліджень. Сьогодні, коли Україна переживає часи трансформації у європейську державу, коли на часі дискусійні визначення «нації», «національної еліти», «українськості», «традиції» тощо, рефлексії мислителя особливо актуальні. Ключові поняття історіософії В.Липинського: любов до держави, високі моральні цілі, національне самоусвідомлення, згуртованість і повага один до одного – це важливі позачасові об'єднувчі засади для нашого народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. К.: Либідь, 1993. 560 с.
2. Кондратюк К. Українська історіографія XIX - початку XX століть: основні напрями і концепції. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 242 с.
3. Консервативна концепція державотворення В'ячеслава Липинського: соціально-філософські та державницькі аспекти дослідження. В.Я. Слободян. Держава і право. 2011. Вип. 54. С. 46-51.
4. Липинський В. «Листи до Братів-Хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму». К.: Київ-Філадельфія, 1995. 470 с.
5. Українська історіософія: стан і перспективи вивчення / М. О. Малиновський. Вісник Харківської державної академічної культури. 2014. Вип. 44. С. 13-22.
6. Філософська думка в Україні: Біобібліографічний словник. К., 2002. С. 123-125.

Кудасова Анастасія

Науковий керівник – доц. Костюк А. В.

РУХ ОПОРУ В НІМЕЧЧИНІ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Незважаючи на те, що більшість німців гаряче вітало прихід Гітлера до влади, знайшлися в Німеччині і ті, хто навіть під час Другої світової війни боровся з фашизмом, кого не влаштовували ідеали проголошені фюрером та його політичний курс.

Питання Руху Опору завжди цікавило громадськість, було і залишається на часі. Зважаючи на те, що в основному розглядаються та є більш дослідженими Рухи Опору поневолених Німеччиною країн, все таки, досить цікавим є супротив нацистській політиці А. Гітлера всередині Третього Рейху.

У даній статті зроблено спробу простежити різні вектори розвитку Руху Опору та проаналізувати значення замахів на фюрера для розвитку Німеччини та перебігу військових дій. Не менш важливим є необхідність загострити увагу на зрадах безпосередньо в офіцерському корпусі та їх мотивах.

Науково-теоретичну та методологічну базу дослідження склали розвідки вітчизняних та іноземних дослідників, як *Бонвеча А. [1]*, *Ватліна А. [2]*, *А. Петрушевича [4]*, *П. Хофмана [6]* та інші.

Після встановлення в Німеччині нацистської диктатури легальні методи протидії нацизму були всередині країни неможливі. Опір німців пішов у підпілля або в еміграцію, котрі проводили окремі нескоординовані акції (невдалі замаху на А. Гітлера в річниці «Півного путчу» – Моріса Баво 8 листопада 1938 року і Георга Ельсера 8 листопада 1939 г.); ненасильницькі дії (поширення листівок «Білої троянди» з червня 1942 року по лютий 1943 г.); змови групи військових і політиків 1938-1944 рр. та спроби державного перевороту (20 липня 1944 г.) [3, с. 2].

Ситуація в нацистській Німеччині для учасників руху Опору була особливо складною, бо ставила перед вибором: чи сприяти поразці своєї країни у війні, чи спробувати повалити фашистський уряд та укласти мир із антигітлерівською коаліцією та запобігти національній катастрофі.